

Лавренюк В.В.

аспірант,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

СОТЕРІОЛОГІЧНІ ДОКТРИНИ ЛЮТЕРАНСЬКОЇ ТЕОЛОГІЇ

Лютеранство вважається однією з найперших протестантських течій. Саме її засновнику Мартіну Лютеру (1483–1546) приписується початок Реформації на німецьких землях у XVI столітті. Заснування даної християнської течії науковці датують 1517 роком, коли Лютер за легендою прибив до дверей віттенберзької замкової церкви свої «95 тез» – протест проти тогочасного церковного устрою та норовів духовенства. Саме тому дослідження сотеріологічної доктрини лютеранства є важливим не тільки для розуміння явища Протестантизму та Реформації, а й взагалі самого механізму «спасіння» на початку існування протестантських течій.

Головною доктриною лютеранства є «виправдання вірою» – віра у те, що спасіння вірянина можливе лише через благодать та віру у жертвенну смерть Ісуса Христа на хресті. Сам термін «виправдання» походить від латинського слова «*justitia*» – праведність, тобто дотримання аспектів віровчення, або хороші відносини з Богом.

Формування доктрини «виправдання вірою» та закладення основ сотеріології даної протестантської течії Мартін Лютер починає вже у своїх «95 тезах». В сотеріологічному аспекті особливу увагу варто приділити тезам з 30 по 58 та з 91 по 95. В них Лютер детально аналізує спасіння через індульгенції та роль каяття в житті вірянина. Так, в тезі 32 він заявляє, що «навіки будуть засуджені зі своїми вчителями ті, хто увірували, що за допомогою відпускних грамот вони знайшли спасіння». В тезах 36 та 37 Мартін Лютер утверджує важливість каяття для спасіння та відкидає рятівну роль індульгенцій для справжніх вірян: «всякий християнин, що істинно розкаявся, отримує повне звільнення від покарання та провини, уготовані йому навіть без індульгенцій»; «кожен справжній християнин, і живий, і мертвий, бере участь у всіх благах Христа і Церкви, даровані йому Богом, навіть без відпускаючих грамот». Завершує свої «95 тез» Лютер проголошенням першочерговості віри у викупні справи Ісуса Христа, наслідуючи Його благих діянь для спасіння віруючого: «слід закликати

християн, аби вони з радістю прагнули слідувати за своїм главою Христом через покарання, смерть і пекло»; «і більше уповали через великі утиски увійти на небо, ніж безтурботним спокоєм» [1]. Таким чином Мартін Лютер своєю працею формує основні принципи своєї сотеріологічної доктрини. За реформатором, вірянин може врятуватися лише через свою віру у Бога та жертву Ісуса Христа. Віра є проявом тільки Божої милості, а не особистих дій та досягнень людини. Єдиним авторитетом у питаннях спасіння та віри для вірянина може бути тільки Священне Писання. Тобто, у питанні спасіння вирішальне значення мають лише «особистісні» відносини між Богом та вірянином.

Подальше формування своєї сотеріологічної доктрини Мартін Лютер продовжив у «Аугсбурзькому сповіданні», одному із головних віросповідальних документів лютеранства, який було ухвалено в 1530 році. В даній роботі Лютер прописує виправдання вірою як основний засіб спасіння вірянина. Так, в статті 4 під назвою «Про виправдання» реформатор наголошує на тому, що віруючий не може отримати прощення та виправдання перед Богом завдяки своїм ділам, а лише завдяки благодаті Божій, «через віру, коли віримо, що Христос страждав за нас, і що заради Його, наші гріхи прощено, і нам дано праведність, і вічне життя...». Саме першочерговість віри над діями у питанні спасіння являлася основним предметом критики віровчення Лютера її противниками. Свою позицію він аргументує у статті 20 під назвою «Про віру та добрі діла». Мартін Лютер стверджує, що віра у те, що спасіння можна досягнути благими справами, є зневагою до Христа та Євангелія. У підтвердження своєї позиції він посилається на Святе Писання, а саме на слова апостола Павла: «Бо спасенні ви благодаттю через віру, а не від діл, щоб ніхто не хвалився» (Еф. 2:8–9). Далі Мартін Лютер вказує на те, що добрі справи повинні робитися вірянами, але не варто на них покладатися як на засіб отримання Божої благодаті, адже «лише віра охоплює благодать та прощення гріхів». Реформатор наголошує на тому, що саме віра повинна бути причиною добрих справ, а не бажання майбутнього спасіння чи отримання благодаті. В підтвердження своїх ідей він приводить слова Святого Амвросія про те, що «віра є матір'ю добрих учинків» [2]. Отже, можна стверджувати, що саме в цих двох статтях Мартін Лютер заклав фундамент своєї сотеріологічної концепції, яку можна узагальнити виразом «лише однією вірою».

В подальшому більш докладний виклад вчення про виправдання вірою було здійснено сподвижником Лютера, теологом Філіппом Меланхтоном

(1497–1560) в «Апології Аугсбурзького визнання», відповіді представників лютеранства на критику постулатів «Аугсбурзького визнання» зі сторони Римо-Католицької Церкви. Меланхтон в 4 артикулі під назвою «Про виправдання» провів детальний аналіз витоків сотеріологічних принципів лютеранства та католицизму й навів аргументи на користь правильності постулатів свого віровчення. Так, теолог розділив Святе Писання на дві принципово відмінні тематики: Закон та обітниця. Закон являє собою Декалог в будь-якому вигляді, а обітниця – обіцянки Христові, а саме про Його прихід, виправдання та вічне життя. Меланхтон стверджує, що Закон, який обрали противники лютеранства, є недостатнім для спасіння. При слідуванні шляхом Закону відкидається духовна сторона віри, тому що на перше місце виходить здійснення діяння з метою отримання благодаті [3]. Тобто, такі елементи як віра в Боже милосердя, жертву Ісуса Христа та інше відходять на другий план, або взагалі відсутні.

Список використаних джерел:

1. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2017/09/11/150397> (дата звернення: 27.05.2022).
2. URL: <https://nelcu.org.ua/ausburg-confession> (дата звернення: 27.05.2022).
3. URL: <http://zlahoda.narod.ru/concordia/apology/ap-ch-02-art-04.html> (дата звернення: 27.05.2022).